

(Nadaljevanje s 15. strani)

nih zakonitosti,¹ gospodarskim gibanjem približno pravičen okvir in smer. Znotraj tega gre stvarno gibanje prek tržišča, prek blagovne proizvodnje in zamenjave, prek gospodarske samostojnosti proizvajalcev.

Tako je blago še naprej sredstvo neposrednega povezovanja proizvajalca v njegovem dejanskem življenju. Toda je orodje tiste globlje, osnovne družbene vezi, ki jo postavlja plan. Odseva to osnovno plansko vez, jo konkretizira v nešteti posameznih primerih in... neizbežno v neki meri korigira. Ni preprosto orodje plana, temveč tako orodje, ki ima svoje specifičnosti in samostojnosti. Ima aktivno vlogo pri dejanskem vzpostavljanju družbene vezi v proizvodnji in razdelitvi. Zna celo pokazati tudi svojo čudako naravo »upora proti planskim računom« in to toliko bolj, kolikor manj je bilo to računanje znanstveno, manj zasnovano na objektivnih zakonih gibanja gospodarstva.

Prav sorazmerna samostojnost blaga v njegovi družbeni ekonomski funkciji pa je tisto, kar je pozitivno. To tudi povzroča, da je njegova navzočnost v socialističnem gospodarstvu nujna. Tako pomaga človeški zavesti, da pravilneje spozna objektivne odnose in težnje v gospodarstvu... in da se s pomočjo blaga sama popravi.

Dve »družbeni vezi« delujeta v socialističnem gospodarstvu prehodnega razdobja. Dve aktivni in regulativni sili: družbeni plan kot znanstveni odsev objektivnih ekonomskih zakonov in zavestno usmerjanje proizvodnje in druga, blagovna proizvodnja in zamenjava — na tej osnovi pa tudi ekonomsko-pravna individualnost socialističnega podjetja in njegov interes kot blagovnega proizvajalca. Ta blagovna proizvodnja in zamenjava pa se pojavlja hkrati tudi kot korektor plana... oziroma same ljudske zavesti.

Tretjič, smoter socialistične proizvodnje... je proizvodnja zaradi družbenih potreb. Ne blaga kot takega, ne vrednosti, temveč preprosto uporabnih vrednosti. Za prehodno razdobje pa velja to v splošnem smislu za vse gospodarstvo. Toda, kot smo videli, ostaja nujnost, da se posamezni proizvod pojavlja kot blago, socialistični

proizvajalec pa — kot podjetje, ki proizvaja blago, vrednosti. V vsakem posameznem primeru v dejanskem gibanju še vedno vrednost gospoduje nad uporabno vrednostjo. Uporabna vrednost je družbena, postane to, če dobi poprej potrdilo kot vrednost, potem ko kot blago uspešno gre skozi tržišče.

V izgrajenem socializmu, ki že postaja začetek višje faze komunizma, blaga ni. Ne proizvajajo vrednosti, temveč samo uporabno vrednost. Smoter je tu uporabna vrednost v splošnem smislu in v vsakem posameznem primeru. Uporabna vrednost kot posebljenje stvarnega materialnega bogastva družbe gospoduje tu absolutno.

Kakor vidimo v prehodnem razdobju še ni te absolutne vladavine uporabne vrednosti. Čeprav je gospodarstvo socialistično, kar se tiče njegovih temeljnih karakteristiknih lastnosti, in s te strani pomeni proizvodnjo uporabnih vrednosti, se ne more do kraja kot tako izraziti. Tolerirati mora še »dvojno oblaste«, navzočnost prvin preteklosti, blaga. Podvreči mora gibanje proizvodnje in uporabnih vrednosti delovanju vrednosti, zakona vrednosti. V zunanem gibanju še obdrži staro, obrnjeno razmerje: proizvaja vrednost... uporabno vrednost pa zato, ker vrednost ne more obstajati brez nje, kot nosilec vrednosti.

»Socialistična blagovna zamenjava je po vsem tem dialektično protislovje za določeno dobo prehodnega razdobja od kapitalizma h komunizmu...

... V procesu socialistične graditve nastopa dialektična protislovna socialistična blagovna zamenjava kot temeljno notranje protislovje socialističnega sektorja gospodarstva oziroma vse družbene ekonomike (po likvidaciji neposrednih kapitalističnih ostankov). (Kidrič, omenjeni članek.)

Socialistična blagovna proizvodnja je sama po sebi protislovje. Kajti, če je proizvodnja socialistična, ni blagovna; če je blagovna, ni socialistična. Prav to pa je vsebina in posebnost prehodnega razdobja, v tem protislovju, v navzočnosti nasprotnih si prvin novega in starega — v socialistični proizvodnji uporabnih vrednosti... kot blaga. To tudi tvori temeljno notranje protislovje prehodnega razdobja. V njej pa ima staro, blago, nov pomen. Vsebuje pozitivno »socialistično« družbeno vlogo s svojimi starimi posebnostmi: da je blago, uporabna vrednost, ki velja kot vrednost. Izdelek obdrži še naprej posebnosti blaga. Tiste posebnosti, o katerih govori Marx, ko analizira blago kot tako, neodvisno od načinov, kako ga proizvajajo.

Potemtakem je tudi socialistično blago podvrženo delovanju zakona vrednosti. Ohranja svoje glavne blagovne lastnosti. Tudi nasprotje uporabne vrednosti in vrednosti. To nasprotje pa se tiče posameznega blaga. Vsakega posameznega blaga. Kakšen delovni kolektiv lahko proizvaja uporabne vrednosti, ki ne bodo postale družbene — ne bodo mogle biti potrjene kot blago in po tej poti najti pot v družbeno uporabo. Iz raznih vzrokov.

Propadle bodo kot uporabne vrednosti, čeprav so tudi dobre kakovosti. Na primer — tega blaga (uporabnih vrednosti) je preveč, drugi proizvajalci ponujajo še boljše in cenejše, to je proizvajajo v pogojih večje delovne storilnosti. In tako dalje. Kljub temu pa je to nasprotje v svoji osnovi pozitivno, ker spodbuja razvoj socialističnih proizvajalnih sil.

Socialistična proizvodnja v celoti ni obremenjena s tem nasprotjem med uporabno vrednostjo in vrednostjo izdelka. V svoji osnovi je proizvodnja uporabnih vrednosti. Vrednost in blago veljata v njej kot metoda racionalnega gospodarjenja in razdelitve proizvodov, spodbujevalec posameznih proizvajalcev, da povečujejo delovno storilnost. Zato tu ni nepremostljive težave v izravnavanju nasprotja med uporabno vrednostjo in vrednostjo kakor v kapitalizmu — kjer od časa do časa pride do tega s krizami hiperprodukcije. Nasprotno, socialistično gospodarstvo lahko brez težav izravna ta nasprotja. Kakor zavestno in plansko pospešuje proizvodnjo uporabnih vrednosti — ne glede na to, da imajo obliko blaga — zavestno in plansko pospešuje potrošnjo teh dobrin, odpira pot k njihovi družbeni uporabi. Proizvaja, da bi se ekonomsko življenje proizvajalcev čedalje bolj širilo. Blagovne zakonitosti ne odpravljajo tega njegovega osnovnega smisla. Pomagajo, da se bolj učinkovito, hitreje realizira... v popolnem smislu. To pa zato, ker gre za drugačen družbeni temelj, kjer blago še eksistira: za družbeno proizvodnjo in družbeno razpolaganje z vsem proizvodom.

(Nadaljevanje sledi)

Uredniški odbor

»NAŠE SKUPNOSTI«

Nikola Balog, Tone Vratuša, Todor Vujašinić, Danilo Vuković, Dušan Vuković, Kiro Gligorov, Ašer Deleon, Milan Ivanović, Petar Ivičević, Jovan Janković, Jovan Marinović, Ljubisav Marković, Nikola Miljanić, Mitra Mitrović, Ante Novak, Vojin Popović, Zdenko Has, Nikola Cobešić, Rajko Skaljak

Predsednik uredniškega odbora

KIRO GLIGOROV

Glavni in odgovorni urednik

RAJKO SKALJAK

UREDNIŠKI ODBOR ZA SLOVENIJO

Ivo Klemenčič, Vasja Kogej, Viktor Kotnik, Mile Smolinsky, Pavle Zaucer

Predsednik uredniškega odbora

za Slovenijo

PAVLE ZAUCER

¹ Plan homo po našem programu obdelali v posebnem poglavju ob koncu tečaja. Samo zaradi pojasnila pa pripominjamo: v ekonomskem proučevanju velja plan za ekonomsko kategorijo, ne pa za pravni dokument, ki ga sprejema določeni (državni) družbeni organ. Z drugimi besedami je oblika, v kateri neposredno odseva zakon ekonomije družbenega dela, zakon sorazmerne razdelitve družbenega dela v odvisnosti od družbenih potreb in produktivnosti človeškega dela. Odseva dejstvo, da mora družba neizbežno na neki stopaji svojega razvoja vzpostaviti kontrolo nad svojim materialnim življenjem, nad svojimi odnosi med seboj in napram naravi, da usmerja svoje življenje na temelju objektivnih zakonov tega življenja, ki smo jih spoznali, to je, ki jih je družba obvladala. No, to je ena izmed bistvenih prednosti socialistične družbe.